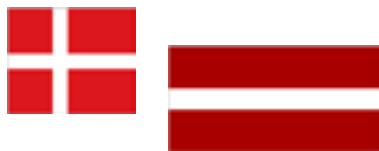

pris: 25 kr.

Foreningen Danmark-Letland

nr. 1. Marts 2016 24. årgang ISSN 1901-5720

Det nye tårn på Ormankalns

Indhold

En ekstraordinær musikoplevelse	3
Jekabpils – erhvervsudvikling på lettisk	6
Det første gartneri i Talsi	10
Rite Nyt	16
Ordinær generalforsamling	20
Letland Januar 1991	22
Vævede lettiske tæpper	28
Nyheder fra Latvian Institute	30
Bestyrelsen	36
Foreningen....	37
Nyttige adresser	38
KALENDER for 2016	39

Husk kontingent

Hvis du ikke har fået betalt kontingent for 2016 kan du se alle nødvendige oplysninger på side 37.
(Dansk Bank 1551-0000773654)

Forsidefoto: Det nye tårn på Ormankalns.

Det gamle tårn, som var på forsiden af sidste nummer af bladet, er nu pillet ned, fordi det var råddent og usikkert.

Foto: Raimonds Kirilovs

Deadline for næste nummer er 1. juni 2016

En ekstraordinær musikoplevelse

Foreningen Danmark-Letland havde i samarbejde med Ålholm kirke inviteret til en aften med introduktion af lettisk musik ved Michael Schäfer.

Michael Schäfer var en levende og engageret formidler af det svære emne.

Omkring 25 havde taget imod invitationen og fik en stor oplevelse. Man kunne tro, at der af de fremmødte krævedes interesse for både musik og for Letland. Sidstnævnte er nok en god ballast, men musikinteressen var i hvert fald ikke nødvendig for at blive fanget af den enga-

gerede foredragsholder. Og interessen for Letland generelt medvirkede til at se hele søjlediagrammet med den lettiske musiktidslinje som noget historisk og kulturelt typisk for Letland. Musikken relateret til og integreret i de politiske og historiske kendsgerninger.

Foredraget var bygget op om tidslinjer for henholdsvis europæisk og lettisk musik. Tidslinjen for Letland viste imid-

lertid klart (og helt forståeligt), at man ikke kan tale om en speciel lettisk komponitorisk musik før omkring 1880 – og tidsperioden må endda nok især kaldes ”russisk romantik”. Og derfor er det også helt naturligt, at vi skal frem til omkring 1918 (befrielsesåret) for at finde starten på en selvstændig, lettisk orkester- og kammermusik. Den fik sit udtryk gennem oprettelsen af Rigaskolen, der stort set kunne fortsætte til op i 1940’erne på det lettiske musikkonservatorium. Her spillede brødrene Jāzeps, Jēkabs og Jānis Mediņš en afgørende rolle, men var dog selv elever af de første betydelige, lettiske komponister, Andrejs Jurjans og Jazeps Vitols.

Og det er nok lige så naturligt, at tidslinjen mellem Europa og Letland måtte blive forskellig i den periode, som blev kaldt Stalintiden. Dels forlod mange komponister Letland, dels blev det musiske udtryk alvorligt hæmmet af krav fra staten om at følge den ”socialistiske revolution”.

Men hele foredraget kan ikke gengives her – ikke mindst fordi det er afgørende at kunne høre Michael Schäfers fine og engagerede eksempler på de forskellige komponisters udtryksmåder op igennem det 20. århundrede. Det 21. århundrede blev dog ikke glemt. Vi hørte eksempler på de nye komponisters formåen i det stadig lige musikalske, lettiske miljø. Musik er ikke elitært i Letland – blandt andet fordi de fleste komponister også skriver masser af kormusik. Jeg vil afslutte med at give en nogenlunde kronologisk liste over lettiske komponister. Læserne kan så selv finde musikken og biografierne – og uden tvivl få en god oplevelse ved at gå på opdagelse over nettet i lettisk, klassisk musik.

PS: Et helt kapitel for sig er naturligvis den store sangtradition i Letland, men den blev ikke taget op denne aften, dels på grund af omfanget, dels fordi den i vidt omfang i forvejen er kendt af mennesker med interesse for Letland.

PPS: Michael Schäfer har også meldt sig klar til at komme og holde foredrag i anden sammenhæng, evt. blot med et enkelt emne inden for lettisk musik, f.eks. orgelmusik, kammermusik eller kormusik.

Oversigt – lettiske komponister i omtrentlig kronologisk rækkefølge (læses på tværs):

Andrejs Jurjāns →	Jāzeps Vitols →	Jāzeps, Jēkabs og Jānis Mediņš→
Adolfs Skulte	Jānis Ivanovs	Tālivaldis Keņiņš
Arturs Grīnups	Romualds Grinblats	Imants Kalniņš
Pēteris Plakidis	Imants Zemzaris	Pēteris Vasks
Arturs Maskats	Rihards Dubra	Indra Riše
Eriks Ešenvalds	Andris Dzenītis	Vilnis Šmidbergs
Santa Ratniece	Kristaps Petersons	

Foto og tekst: Jesper Lundbye

Tilhørerne skulle holde ørerne stive for at følge med.

Jekabpils – erhvervsudvikling på lettisk

Af Peter Fjerring

Det er ikke bare i Danmark, at lokal erhvervsudvikling står højt på den kommunale dagsorden. Sådan er det også i Letland. Udviklingschefen i Jekabpils Kommune, Laura Afanasjeva, kan fortælle om sin by som eksempel på et sted, der har sat turbo på arbejdet med at skabe gode vilkår for de lokale virksomheder.

Jekabpils ligger 146 kilometer øst for Riga og har 25.000 indbyggere. Det lyder ikke af meget, men der er faktisk tale om Letlands 10. største by.

Laura Afanasjeva ser Jekabpils som en erhvervsby med muligheder for danske virksomheder.

Foto: Jekabpils Kommune.

Stærk trævareindustri

Jekabpils står stærkt inden for trævareindustri. Det har sine naturlige grunde – byen ligger i en del af Letland med rigtig meget skov. I byen er der blandt andet savværker, møbelfabrikker og producenter af træpiller til brændsel.

Styrkepositionen inden for træ har både sine fordele og udfordringer, lyder det fra Laura Afanasjeva:

Vi har satset meget på at få et samarbejde i stand mellem de lokale uddannelsesinstitutioner og erhvervslivet, så vores trævarevirksomheder fremadrettet har adgang til den rette arbejdskraft. Men vi er også opmærksomme på den sårbarhed i forhold til konjunkturudsving, der kan ligge i, at en bestemt branche præger vores by, fortæller hun.

Laura Afanasjeva kan derfor præsentere et målrettet arbejde for at hjælpe iværksættere inden for et bredt udsnit af brancher. For eksempel har kommunen og erhvervslivet i fællesskab etableret et iværksætterhus (business incubator), og hun fremhæver fødevarerområdet og bygge/anlæg som brancher, der har et solidt potentiale i Jekabpils.

Bymiljø i Jekabpils. Byen ligger centralt placeret med overkommelige afstande til andre lettiske byer. Foto: Peter Fjerring.

God infrastruktur

Mulighederne for bygge/anlæg hænger sammen med, at Jekabpils i disse år gennemfører, med støtte fra EU, en omfattende reovering af bygninger, gader og fortove.

En god erhvervsudvikling hænger nøje sammen med god infrastruktur, så det har været afgørende for os med en hurtig opgradering. Det faktum at Jekabpils er et trafikknudepunkt, hvor meget jernbanetransport med gods fra Rusland og Hviderusland går gennem vores by, gør det endnu mere vigtigt med en god infrastruktur, er budskabet fra Laura Afanasjeva.

Letland har i det hele taget en veludbygget infrastruktur, hvad angår veje, jernbaner og landets tre store havnebyer: Riga, Liepaja og Ventspils. Infrastrukturen gør, at Letland i høj grad fungerer som et transitland for handel i regionen.

Erhvervsvenligt land

Samtidig er Letland et meget erhvervsvenligt land. På Verdensbankens indeks ”Doing business”, der rangerer næsten 200 lande efter hvor favorabelt erhvervs klimaet er, ligger letterne nummer 23 i verden foran mange af de andre EU-lande.

Laura Afanasjeva ser derfor også muligheder for danske virksomheder i Letland og i Jekabpils. Både hvad angår indkøb af trævarer til rimelige priser og når det drejer sig om at finde et attraktivt sted at placere ens produktion.

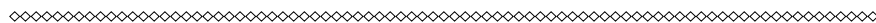
Udviklingschefen slutter af med et håndgribeligt argument for Jekabpils: Selvom Letland er et lille land, så ligger lønudgifter og andre omkostninger på et væsentligt lavere niveau i Jekabpils end i hovedstaden Riga.

Industriekvarter i Jekabpils, en by præget af en stærk trævareindustri. Foto: Jekabpils Kommune.

Peter Fjerring

Lake Sonata

Fra Den Lettiske Ambassade har vi fået invitation til at se en lettisk film "Lake Sonata".

Det foregår i Husets Biograf, Rådhusstræde 13, København den 21. marts 2016 kl. 19.30. Der er åbent for indgang kl. 18.30. Billetprisen er 50 kr., antal pladser er begrænsede, så for at sikre en billet bedes man venligst bestille før den 18. marts. Det kan gøres ved at skrive en e-mail til Husetsbio.reservation@mail.dk og skrive emnet "Lake", eller ringe til 0045 20297013. Man betaler for billetten ved indgangen før starten af filmen. Filmen er på lettisk og med engelske undertitler.

Med venlig hilsen Sandra Jurika Ambassador's assistant
Embassy of the Republic of Latvia

Det første gartneri i Talsi

Kig fra Rohdes have til den lutherske kirke.

Foto fra pelecalsitava.lv

Frugthaven blev omkring 1865 forpagtet og senere overtaget af "kunstgartner" Karl August Rohde. Talsis mangeårige tradition for gartnerivirksomhed tilskriver man den tysk-baltiske familie Rohde. August Rohde var født i 1832 i Wildberg nord for Berlin. På den tid var der ikke arbejde nok i Tyskland til alle de unge mennesker, og mange drog udenlands – til Amerika. På opfordring af en baron Korff udvandrede August Rohde til Letland og fik omkring 1860 ansættelse som gartner på et gods i nærheden af Liepaja i det sydvestlige Letland. Landet hørte den gang til Rusland. Her begyndte han at arbejde som gartner, og han giftede sig med stuepigen, Charlotte Stürzkober. I 1863 fik de sønnen Wilhelm,

Af Antra Grube. Oversat og bearbejdet af Jørgen Lauterbach og første gang trykt i Lethrica "De historiske Foreninger i Lejre Kommune" i oktober 2015.

Den lettiske avis "Latviešu Avīzes" skrev i året 1855: „I Talsi pastorat vokser der velplejede unge æble- og pæretræer frem. De bedste sorter sælges for 50 sølvkopeck stykket. Træerne plantes om foråret, så snart jorden er egnet.“

Denne frugthave var beliggende på Zvaigžņu iela (iela betyder gade), en sidegade til hovedgaden, Liela iela, og ejeren var på det tidspunkt en købmand ved navn Heinz.

der senere førte gartneriet i Talsi videre efter sin far. Barnebarnet Elisabeth skriver i sine erindringer: ”Det var vanskelige år for mine bedsteforældre, der kun gennem flid kunne komme videre. De måtte stå op kl. 4 om morgenen. Bedstefar forædlede unge træer og arbejdede ved mistbedene, for om dagen måtte han passe kunderne.” De førte et sparsommeligt liv. Kopeckene skulle respekteres. Wilhelm har fortalt til sin datter, at da han som lille barn en gang blev sendt til bageren og tabte tre kopeck, fik han ”gevaldige slag”, fordi han ikke havde nok ærefrygt for pengene. Moderen vævede eller spandt fra tidligt om morgenen for at skaffe tøj til børnene – der var i mellemtiden blevet otte. Af dem døde fire; tre af dem i løbet af to uger af difteri. Da faderen var prøjsisk statsborger, måtte sønnen Wilhelm tage til Brandenburg for at aftjene sin værnepligt. Gartneriet Rhode var et stort foretagende. Der var adskillige drivhuse og rækker af bede på skråningerne. Familien ar-

I Talsi har man fortsat en rig tradition for blomsterudsmykning. Her fra en parkeringsplads ved rådhuset. Foto JL.

bejdede hårdt, men der var for meget arbejde for dem alene. Ved folketællingen i 1897 nævnes en 19-årig tjenestepige og en 15-årig gartner. Senere bliver der i annoncer søgt en gartnerlærling eller en tjenestepige.

Virksomheden var også et godt sted for andre, der her havde fået oplæring som gartnere. F.eks. skriver en gartner i 1940 i en meddelelse, at han har overtaget et gartneri, at han overtager alle forpligtelser, og at han også udfører glasarbejde. Han underskriver sig som den tidligere gartner i Rohdes gartneri, Fr. Dīceris.

Fra 1892 fik August Rohde titlen som stadsgartner. Det inddebar, at han kunne handle med gartneriprodukter.

I slutningen af 1893 døde August Rohde af kræft, og hans søn Wilhelm overtog virksomheden. I 1896 fik Wilhelm og hans kone Elisabeth deres førstefødte Wilhelmine. Familien blev forfulgt af ulykker. Pigen døde som baby, ligesom også Wilhelms søsters to børn og deres far. På mindre end fire år

Wilhelm Rohdes beboelsesejendom i Talsi. Foto: pelecalasitava.lv

oplevede familien på Zvaigžņu iela, hvor de alle boede, fire fødsler og fire dødsfald, de to som følge af tuberkulose. I løbet af de næste år fik Wilhelm og hans hustru fire børn. Den yngste, Elisabeth, kom i praktik i Tyskland og overtog efter sin fars død i 1932 gartneriet.

Wilhelm Rohde

Fra 1912 tilbød Wilhelm Rohde ikke kun gartneriprodukter til sine kunder, men han forsynede også byens befolkning i flere årtier med vinduesglas fra den lettiske virksomhed "Annahite".

Men endnu vigtigere var hans 30-årige arbejde i offentlig tjeneste. I begyndelsen af århundredet blev han valgt ind i byrådet og i have- og boligkommissionen. I året 1912 var han medlem af prøvekommissionen. Efter de tyske troppers indmarch blev gartner Rohde udnævnt til borgmester i Talsi af kommandøren for okkupationstropperne. Denne post beholdt han indtil den lettiske stat blev proklameret. Men da efterfølgeren kort efter blev skudt har "Herr W. Rohde igen accepteret at påtage sig ansvaret som borgmester i byen". Offentligheden så meget negativt på enhver, der havde samarbejdet med besættelsesmagten, men om den tidligere borgmester finder man ikke et ondt ord. Han blev genvalgt til byrådet i 1920 og 1924, og i pressen blev han omtalt som en herre, der har vundet almen sympati. Efter hans død i 1932 omtalte aviser af modsat politisk opfattelse ham med lovprisende ord: "Rohde var af natur fredelig og tolerant over for andre mennesker uden hensyn til deres etniske herkomst, selv om han var tysk. Han forstod også de ansattes behov og bekymringer, og han var derfor meget velanskrevet blandt dem. [...] Med ham har vi mistet et menneske med stor sans for retfærdighed og ærlighed, egenskaber man i disse tider kun sjældent møder."

Elisabeth

Et par uger efter sin fars død annoncerede Elisabeth, at "Rohdes gartneri ville blive videreført i fuldt omfang.." Trods

Elisabeth og Wilhelm Rohde med børnene, Elisabeth, Alice, Herta (på skødet af sin mor) Willy (forrest) og bedstemoren, Susanne Stürzkober (Optagelse 1908)

forvandlede sig til en smuk, hvid blomst som en åkande. Men kl. 5 om morgenen havde den allerede trukket sig sammen og visnede.

Året 1939 var det sidste år, byens borgere fik glæde af gartneriet Rohde. Elisabeth giftede sig med en tysk-baltisk gartner fra den nordlige del af Letland, Robert A. Burmeister. Efteråret 1939 var dramatisk for tyskerne i de baltiske

den økonomiske krise gik arbejdet godt, og virksomheden blomstrede. Af annoncer kan man se, at man havde frø, udplantningsplanter, frugt og bær samt blomster og kranser til salg. I disse år kom også de første blomsterudstillinger. I 1933 skriver pressen, om en sjælden naturbegivenhed, der fandt sted i Gartneriet Rohde: I løbet af sit 15-årige liv blomstrede en kaktusplante "Nattens Dronning" for anden gang. Hen imod kl. 12 om natten nåede den sit højdepunkt og

lande. Der havde forinden været flere dårlige varsler. Hitler kaldte dem tilbage "heim ins Reich". Familien måtte pakke deres ting. Afrejsen fandt sted med et bananskib fra østersøhavnen Ventspils. I sine erindringer skriver Elisabeth om den sørgmodige afsked, hvor man sang den lettiske hymne på skibet.

I krigstiden opholdt familien sig i det tidligere Østprøjsen, hvor de fik fire børn. Faderen deltog i krigen som russisk tolk, og han kom senere til at undervise på en landbrugs-skole. Elisabeth drev et mindre gartneri. Hun døde i 1975. Gartneriet i Talsi blev solgt, og der blev sørget for, at salgs-summen kom de tidligere ejere til gode. I februar 1940 kunne man i avisen "Talsu Vārds" læse: „Jeg erklærer, at jeg har overtaget Rhodes tidligere gartneri på Zvaigžņu iela 1. Jeg tilbyder et stort udvalg af blomster, såvel snitblomster som planter på rod, og også kranse... E. Kalniņa“.

Elisabeth mindes sin barndom med glæde. I sine erindringer fra 1965 skriver hun til sine børn:

"Vi boede som på en ø, med lysthuse af syren og jasmin, mosset fra haven, og mellem frugttræernes rødder var der hemmeligheder og en eventyrverden af imaginære væsener, der i årevis stadig levede sammen med mig. Vi er så rodfæstet i vores skønne, rolige barndom, at vi ikke kan løsrive os fra den, og stadig efter 26 år har en smertefuld længsel efter vores hjemstavn".

Den tidligere ejers børnebørn har ikke glemt deres families rødder, og de har i sommeren 2015 besøgt Talsi.

Artiklen er en oversættelse og bearbejdning udført af Jørgen Lauterbach af Antra Grubes artikel "Talsu dārznieka Rhodes mazdēli Talsos", (Talsigartneren Rhodes børnebørn i Talsi), [www. pelecalasitava.lv](http://www.pelecalasitava.lv)).

Til dette brug har Miks Kalmanis, der også er tilknyttet ovennævnte hjemmeside, velvilligt stillet sin tyske oversættelse til rådighed. Oversættelsen er suppleret med oplysninger fra Elisabeths og Roberts søn, Jörn Burmeister.

Rite Nyt

Årsberetning til højskolens støttekredsmedlemmer.

At skrive denne beretning til jer er lige så fast en tradition, som de fælles julebreve mange skriver. Vi ønsker jer et godt 2016.

2015 har været præget af højskolens 20 års jubilæum med udgivelsen af 20 års bogen og med stor dansk deltagelse til generalforsamlingen i Kr. Himmelfartsferien. Selve festen for de 65 deltagere, hvoraf 28 var danskere, var fantastisk med masser af mad, sang og dans, ligesom det skal være på landet i Letland. Flere af jer donerede penge til skolen, til kvindeklubben og til vores forskellige projekter, I skal have stor tak alle sammen også for den varme og støtte vi og skolen modtog.

20 år mærkes også på den måde, at nogle af de mennesker, der har spillet en rolle i Rites virke enten er borte eller føler det for vanskeligt at give en hånd med mere. Heldigvis rækker andre hænderne frem og tager del. Alligevel giver det anledning til at gribe i egen barm og spørge, hvor længe kan man blive ved og hvad skal der ske i fremtiden?

Derfor vil vi efter generalforsamlingen i Rite i maj holde et idémøde med en indbudt kreds fra Letland for at diskutere både den kortere og længere fremtid for Rite Højskole, og hvis det går højt også voksenundervisning i Letland.

På årsmøderne i Danmark vil vi også gerne tage hul på den drøftelse, således at vi kan medbringe ideer til mødet i Letland. Så se jer om i landskabet efter ideer, personer og samarbejdspartnere, der vil også - og især i denne proces - være brug for en stærk støttekreds. Vi er pt. 84 medlemmer, som vi også var sidste år. Det kan vi godt være bekendt også i forhold til andre højskoler. Tak for jeres støtte.

Så til årets gang

Godt en uge efter generalforsamlingen havde vi besøg af en større gruppe pensionerede sønderjyske landmænd, ledet af Carsten Juelsgaard.

Sommerkursus for kvinder

Vi har igen i år afholdt håndarbejds-kursus for kvinder med workshops med forskelligt indhold. Det var lykkedes at få 5 danske kvinder, til at rejse til Letland og være med som

undervisere på kurset. Det var rigtig dejligt! De underviste i patchwork, båndvævning, hækling og strikning af nye modeller.

Fra lettisk side blev der undervist i at lave lys ud af bivoks, der blev støbt sæbe og flettet brødkurve. En uge med masser af aktiviteter, som resulterede i en fin udstilling.

Børn og unge kurser

På skolen ville vi gerne prøve noget nyt for børnene. Det blev til rollespil, da vi var så heldige at få kontakt til den danske pædagog, Tune Harbo, som har rollespil som sit speciale. Han tog to venner med og kørte til Letland. I fire dage underviste de sammen med de lettiske lærere, de 20 børn, som boede på skolen. Der findes rollespil i Letland, men det er endnu ikke så udbredt og slet ikke ude på landet. Der deltog 20 børn i alderen 8-13 år. Heraf 7 drenge og 13 piger. Al undervisning foregik på en blanding af engelsk

og lettisk, og mange af børnene taler fint engelsk og er glade for at bruge sproget.

En succes, som vi håber at vi kan gentage til næste år.

*Spøgelse i skabet,
ved rollespillet.*

Animationskursus

Igen i år har vi haft animationskursus for de mindre børn. Lolita, som underviser, har haft pause fordi hun har fået en lille pige. Men nu organiserede hun sammen med de lettiske lærere sommerlejr for 22 børn i alderen 8-13 år, heraf var mange piger. Børnene boede på skolen og havde hver dag et fuldt program. Men der var også tid til lege og lave sports aktiviteter og til at ligge i telt ved bålet, spise pølser og lave snobrød, som er en dansk tradition. Man kan se resultaterne på <http://www.ritetautskola.org/dan/index.php>

Malerkursus

I august fik vi besøg af Børge Pugholm og hans kone Bodil. Børge underviser til daglig på pædagoguddannelsen i Viborg og han havde sagt ja til at stå for et malekursus for øvede kursister. At det blev et blandet hold med øvede og nybegyndere og børn, er en anden sag, men 20 mennesker var vældig opslugt og begejstret for Børges undervisning og fik produceret mange malerier. Heraf blev nogle doneret til skolen bagefter.

Da det er 150 året for forfatterne Rainis og Aspazijas sluttede højskolens sommer sæson af med et foredrag af en lettisk specialist, Astrida Cirule. Hun fortalte uafbrudt i 7 kvarter og det var uafbrudt uden spørgsmål og tid til et glas vand, mens alle 21 deltagere lyttede. Bagefter blev der spurgt og der kom lange svar, som traditionen er.

I Riga findes to gader som er opkaldt efter berømtederne: Rainis Boulevaris og Aspazijas Boulevaris og byens voldgrav med vand går mellem de to gader. Rainis og Aspazijas var begge berømte forfattere, Rainis blev fængslet og forfulgt for sine politiske holdninger, men endte med at være direktør for Letlands Nationalteater i 1921 og undervisningsminister 1926-1928. Begge gjorde meget for at fremme Letlands nationalitet.

Vi er i gang med at planlægge næste års aktiviteter og hvis nogen af jer har lyst og energi til at deltage eller har gode ideer, hører vi gerne fra jer. Ring 403 12345 eller mail: nbendix.mail.dk, så vi kan planlægge sammen i god tid.

Niels Bendix Knudsen og Lis Nielsen

Børge Pugholm og Guna Grinvalde ved afslutningen af malekurset.

Brønshøj, den 28.2.2016

Ordinær generalforsamling

Foreningen Danmark-Letland

Tirsdag den 5. april kl. 19.00

**i "Kulturhuset Kilden", Nygårds Plads 31,
Brøndbyøster**

Offentlige transportmuligheder: bus 9A, bus 13 eller S-tog:
Brøndbyøster St.

DAGSORDEN

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Det reviderede regnskab
4. Forslag fra bestyrelsen
5. Forslag fra medlemmer (skal jfr. vedtægterne være indsendt skriftligt inden 15.februar, ingen modtaget)
6. Fastsættelse af kontingent
7. Valg af medlemmer til bestyrelsen
På valg er: Jytte Helio (genopstiller ikke) Lis Nielsen og Aase Lundbye (begge villige til genvalg), Peter Fjerring opstilles til valg.
8. Valg af 2 suppleanter til bestyrelsen
Anita Vogelius er villig til genvalg
9. Valg af revisor, Helen Hansen (villig til genvalg), revisorsuppleant Dora Bentsen (villig til genvalg)
10. Eventuelt

Foreningen Danmark-Letland holder **generalforsamling fra kl.19.00 til 20.00.**

Husk, at kun medlemmer, der har betalt kontingent for år 2016, har *stemmeret* ved generalforsamlingen.

Kl. 20.00 er der spisning af smørrebrød (der skal skriftlig bestilling forud, stk. a' 30.00 kr). 1 stk drikkevare incl. Desuden serveres der kaffe og lidt sødt.

Kl 20.30–21.00: Præsentation af aktiviteter: Peter Fjerring orienterer om besøg hos erhvervsfolk i LV, Aase Lundbye og Anita Vogelius præsenterer den udstilling af lettiske traditionelle vævede tæpper, som stadig er i DK, og Anda Dyrhund-Parbst fortæller om moderne lettisk kunsthåndværk.

Tilmelding til spisning på nedenstående slip, der sendes pr. post eller mail til Lis Nielsen, Rosenlundsvej 8, 3650 Ølstykke, eller lis.hazel.nielsen@skolekom.dk senest den 30. Marts 2016.

På bestyrelsens vegne

Kirsten Gjaldbæk

Jeg tilmelder mig herved til fællesspisningen ved generalforsamlingen den 5. april 2016, og ønsker

_____stk smørrebrød a' 30 kr, som betales i forbindelse med spisningen

NAVN _____

Letland Januar 1991

Følgende oversigt er lavet ud fra bogen:

"Den stora omvælningen" BALTIKUM

af Ulo Ignats.

Og fra bladet: "Latvia- a Baltic State", 1991/92

Uddragene ved Henrik Ahnfeldt-Møllerup

Hvad gik forud og hvad skete der i januar for 25 år siden i Letland?

For 70 år siden var baltisk uafhængighed "ren illusionspolitik".

I 1989 mente Sverige og USA at Letlands indlemmelse i Sovjetunionen var et gyldigt vilkår.

Også i 89 sagde den svenske udenrigsminister, at flertallet i Letland ikke ønsker selvstændighed og at tilhørsforholdet afgøres i Moskva.

Et af "Politiken" arrangeret møde i 89 opfordrede til at lave et dansk konsulat i Riga. Det kan vi ikke, sagde udenrigsministeriet i Danmark. Men et kulturinstitut som en passende, udefinerlig størrelse, der ikke provokerede Sovjet vil være ok. I perioden 1989-91 var der i Baltikum et livligt og nervepirrende opbrud i gang.

En "lovkrig" med Moskva og indenlands, om selvstyre, sprog og integration af russerne m.m.

Den unikke menneskekæde fra Tallinn til Vilnius i 1989, gav genlyd verden over.

Ved årsskiftet 1990/91 var det ikke kun ord det gjaldt.

12/12 90 Kommunisternes bygning i Riga udsættes for et sprængstofattentat.

13/12 90 Attentat mod KGB-huset. I alt 15 attentater i dec. 1990.

Letterne prøvede altså noget mere drastisk, der måske ville få det til at lykkes en gang i fremtiden.

700.000 ved Daugava den 13/1

lederne af de baltiske lande. Jeltsin siger, at det er ulovligt hvis militæret opfører sig aggressivt.

D. 12/1 I Vilnius Litauen, er russiske tanks og kampsoldater igen på færde, Fjernsynstårnet beskyttes af en menneskemængde, men bliver alligevel angrebet og 14 mennesker dør og 30 forsvinder. Der erklæres landesorg.

D. 13/1 Kæmpe manifestation af 700.000 letter ved Daugava-floden. Derefter myldrer de til parlamentet og vigtige bygninger, for med mange landbrugs- og skovmaskiner foruden traktorer, at danne barrikader. Ledere i Baltikum opfordrer FN's generalsekretær til at indkalde til en freds-

D. 2/1 91 Pressens hus stormes af OMON (russiske specialstyrker), og der bliver skudt i gaderne i Riga.

D. 7/1 Flere russiske soldater sendes til Letland.

D. 11/1 I Litauen går det voldsomme til. Forsvarsministeriet og pressens hus angribes med tanks og tåregas.

D. 11/1 kører 12 russiske tanks ind i Riga. Letterne bygger barrikader rundt om parlamentet og radiohuset.

Uventet kommer Jeltsin til Tallinn, og mødes med

konference.

D. 16/1 bliver en chauffør skudt ved barrikaderne.

D. 18/1 kunne man i svenske "Dagens Nyheter" læse en opfordring til balterne om at blive i Sovjetunionen.

D. 20/1 brød det løs i Riga. I et forvirret angreb mod en lettisk militspost dræbte OMON mindst 4 personer. Blandt dem den verdenskendte filminstruktør Andris Slapins.

Fotograf Juris Podnieks, fortæller om skuddramaet: " Så skete det. Kun i skjorte løb vi ned på gaden for at finde ud af hvorfra skuddene kom. Begge løb vi afsted med vores kameraer. Min søn havde en lommelygte med for at hjælpe til. Ved siden af Andris Slapins stod lydmanden for at indfange lyden af skud. Han var alt for tæt på. På et tidspunkt ville jeg også tættere på, men da militsen skød på os, og kugler slog ned rundt om os, var det kun en lille bro tæt ved, der reddede mig.....

Jeg var der, da Andris Slapins døde, holdt hans hånd, men kunne ikke trække ham væk fra stedet, hvor han faldt, for over hovederne på os kom salver af pistolskud. Jeg kunne ikke en gang løfte hovedet. Jeg havde tænkt meget på

Ved begravelsen efter "blodig søndag."

døden, men lige nu besluttede jeg, at der faktisk ikke er noget galt ved at dø, og det syntes at berolige mig."

I Moskva demonstrerede 100.000 mod volden, og der var flere strejker i protest. D 22/1 Gorbatjov og Letlands leder Gorbunovs mødtes

i Moskva. Resultatet var at der ikke blev præsidentstyre. Parlamentet kunne fungere videre.

Vagt ved barrikade

Så fulgte 8 urolige måneder, indtil Letland noget uventet kunne gribe chancen og erklære sig selvstændigt. Da russerne efter januars voldshandlinger var usikre og forvirrede pga. Jeltsins kritik af militæret, skete der ikke flere alvorlige skyderier, men fordi vesten støttede op om Letland følte letterne også at de må presse hårdere på, og forlange selvstændighed nu og ikke kun selvstyre.

En øjenvidneberetning af direktøren for det danske kulturinstitut, Rikke Helms, kort efter januar dagene i 1991:

”Da jeg ankom hertil var håbet spiret i dit folk, en vækkelse var i gang, der var en overbevisning om at forholdene var ved at ændre sig til det bedre, og jeg levede også selv med denne overbevisning.

Og så... Den pludselige følelse, den brutale bevidsthed om, at det gode, som jeg havde været vidne til, denne vækkelse, disse forhåbninger kan blive ubarmhjertigt kvalt.

Jeg må sige at jeg var chokeret, for indtil denne januar hav-

*Lederen af kulturinstituttet,
Rikke Helms i 1990*

de jeg ikke forestillet mig at fortiden kunne vende tilbage. Sandsynligvis på grund af chokket kan jeg nu se klart hvem de reaktionære kræfter i virkeligheden er, kommunistpartiet og hæren. Frygten vokser i mig samtidig med bevidstheden om at jeg er blevet bedraget, at jeg har været naiv i min tro på perestrojka. Men samtidig vokser også en forståelse for at jeg ikke har ret til at være passiv og dermed fastholde en lignende tro og naivitet i

befolkningen i mit eget land.

Jeg fortæller alle – journalister, tv reportere og alle andre hvad og hvordan jeg har følt det. Jeg trykker på alarmklokken for at mine landsmænd skal forstå hvad det er, der sker. Dog er jeg ikke sikker på, at de vil opfatte sandheden på samme måde når de ikke selv har været til stede, du vil

have fornemmelsen af at begivenhederne er for frygtelige til at være sande....”

*Vagter ved
TVtårnet*

Koklegruppen Mariņa er med i finalen "Fra barok til rock"

Den 26.02.2016 kørte Alojās kulturhus' kokle gruppe "Mariņa" til Mazsalaca for at den kunne deltage i de lettiske uddannelsesinstitutioners regionale konkurrence "Fra barok til rock".

Kokle ensemblet "Mariņa" fik førstepræmie: et diplom og muligheden for at deltage i finalen i Riga.

Fotos fra konkurrencen:
<https://faiiem.lv/u/k9pnutj7>

V.h. Anita Vizina Nielsen

Vævede lettiske tæpper

Væveren Arta Levica foran nogle af de lettiske arbejder.

Lettiske vævede tæpper i Christianskirken.

Sidste gang fortalte vi i bladet, at der var kommet en udstilling med håndvævede tæpper til Danmark fra Letland, nærmere bestemt fra Jurmala.

Bestyrelsesmedlem Aase Lundbye har via den lettiske ambassade fået transporteret de vævede tæpper til Danmark. Den 5. januar var der fernisering i Christianskirken i Lyngby, hvor tæpperne for første gang var hængt op. Aase Lundbye indledte med en lille tale og derefter tog den lettiske væverske, Arta Levica, ordet og fortalte om tæppernes tilblivelse. Men ellers kunne man læse mere om tæpperne

på de fine fotostater af de forskellige kunstnere, som var ophængt ved tæpperne.

Mange var kommet for at se de smukke tæpper og der blev serveret lettisk champagne, Riga Balzams og lettisk chokolade.

Udstillingen har i februar været vist i Johannes Døbers Kirke i Valby, og i marts måned hænger den i Filipskirken på Amager og til sidst vil den være på Hovedbiblioteket i Roskilde i april måned 2016.

Så der er god mulighed for at se udstillingen.

Man kan ikke købe tæpperne men man kan afgive bestilling. God fornøjelse med at besøge et af udstillingsstederne.

Foto: Jørgen Lauterbach, tekst LN

Aase Lundbye og Arta Levica i Christians Kirkens lokale.

Nyheder fra Latvian Institute

Mellow Mud (Es esmu seit) modtog Krystal Bjørnen for Bedste Film

Letlands Mellow Mud (Es esmu seit) har vundet Krystal Bjørnen for Bedste Film i Generation 14+ afdelingen af filmfestivalen i Berlin.

Direktør Renārs Vimba havde verdenspremiere på sin film i ungdomskategorien på Berlinale. Filmen handler om en 17-årig pige og hendes lillebror, der står over for et svært valg efter at have mistet deres bedstemor: enten at anmelde ulykken, og underkaste sig et liv på et børnehjem eller skjule den døde krop og leve, som om intet er sket.

Juryen sagde om filmen: "Vi var især imponeret af at filmen formåede at skabe stærke og udtryksfulde billeder på trods af sin sparsomme dialog og underspillede præstationer. Takket være en overbevisende skildring af den kvindelige hovedperson, var vi i stand til at følge hende på en rejse, bevægende skildret i jagten på sin personlige selvbestemmelse, styrke og ansvar. På en inspirerende måde, indfanger denne filmproduktion den afgørende proces med personlig vækst som den opleves af unge på deres vej til at blive voksne. "

Andris Nelsons og Boston Symfoni Orkestret har vundet en Grammy for bedste orkester indspilning.

Māris Kučinskis er udnævnt til ny premierminister i Letland

Torsdag den 11. februar 2016 godkendte Saeima med 60 stemmer mod 32 Mr. Māris Kučinskis som premierminister, sammen med hans ministerium

Māris Kučinskis (54), der har været medlem af forskellige politiske partier i løbet af sin karriere, bliver Letlands trettende premierminister siden genoprettelsen af uafhængigheden i 1991. Han er i øjeblikket medlem af Alliancen af de Grønne og Bønderne og efterfølger Mrs. Laimdota Straujuma

(Unity part), der trådte tilbage sidste år efter at have siddet næsten to år som præsident og ført Letland gennem det første lettiske formandskab for Ministerrådet i EU.

Koalitionen forbliver uændret, og vil bestå af de Grønne og Bønderne, Enhed og National Alliance.

Et Lettisk hold vinder sne skulptur konkurrence i Japan

Et lettisk hold har for første gang vundet i Den Internationale Sne skulpturkonkurrence 2016 afholdt i Sapporo, Japan med deres skulptur Brid

Den lettiske mobil app "Fodbold" skal bruges i andre EU-medlemsstater

Den 2. februar besluttet ministeriet at overdrage kildekode, operationelle retningslinjer og den nødvendige tekniske dokumentation for den lettiske mobil app "Fodbold" som har til formål at fremme samarbejdet med det offentlige og at mindske den administrative byrde og store bureaukrati til Generaldirektoratet for Informationsteknologi i EU gratis. Europa-Kommissionen har vist interesse for funktionalite-

ten og ønsker at tilpasse mobil appen ”Fodbold” udviklet af Statsministeriet for at skabe en lignende platform til modtagelse af borgernes kommentarer om de services, der leveres af offentlige myndigheder i alle medlemsstater i EU. EU har planer om at udvikle en gratis app ”open fodbold”, baseret på programmet ”Fodbold” der er udviklet i Letland. Mobil applikationen ”Fodbold” er et digitalt værktøj til at fremme offentlighedens deltagelse, forbedre kundeservice kulturen i den offentlige forvaltning og at vurdere resultaterne af den offentlige forvaltnings medarbejdere ved at indsende feedback.

En kort historie om ”Letlands Frihedsgudinde”

Brīvības Piemineklis - Frihedsmonumentet - er et af de vigtigste vartegn og symboler for lettisk uafhængighed og statsdannelse. Det fejrede sit 80 års jubilæum sidste år. Indskriften ”Tēvzemei un brīvībai” betyder ”For Fædreland og Frihed”. De skulpturelle relieffer på basen skildrer vigtige øjeblikke i Letlands historie, mens kvinden i toppen symboliserer Letlands frihed og suverænitet. Hun holder tre stjerner i vejret for at henvise til de tre historiske områder i Letland.

Læs mere om historien i denne korte, men informative video produceret af NATO:

<http://latvia.eu/news/brief-history-latvias-statue-liberty#>

Historiske pressemeddelelser fra 1991 omhandlende barrikaderne er blevet offentliggjort

For at fejre 25-årsdagen for barrikaderne i 1991, udgiver Saeima en samling af de pressemeddelelser der blev distribueret af det øverste råd til udenlandske medier fra tiden med barrikaderne.

Historien om prinsessen og aben fra 1913

Rozentāls kunst repræsenterer en smuk fusion mellem skolen med traditionelle lettiske malerier og temaer og motiver fra Art Nouveau og symbolismen.

Der var tilbedelse, beundring og berømmelse, senere nedvurdering og glemsel og endelig et triumferende comeback. Sådan kan man karakterisere de forskellige stadier, som Janis Rozentāls (1866-1916) "Prinsessen og aben" (Prinsese ar pērtiķi) gik igennem fra de første udkast til den endelige finpudsning. "Prinsessen og aben" blev første gang vist offentligt i marts 1913 ved 3. Udstilling af Foreningen af Østersøkunstnere i Riga Bymuseum. Altid hårdtarbejdende, tilbragte Janis Rozentāls det meste af sin tid i sit atelier, som var placeret på Alberta gade nr. 12. Denne bygning huser nu Rozentāls' museum og et Art Nouveau museum i Riga.

Hav et godt 2016 – abens år!

Lettisk innovation har sejret i "Global Startup Battle 2015"

Lettisk "Tactile Eyesight" har vundet i den største firmaopstarts konkurrence i verden - "Global Startup Battle 2015". Ud af 25000 deltagere fra 60 lande, er "Tactile Synet s" idé

blevet anerkendt som den bedste i sin kategori. "Tactile Synet" er en nem og billig måde at støtte synshandicappede mennesker over hele verden på, ved at tilbyde dem let adgang til 3D digital taktile layout. <http://latvia.eu/news/latvian-start-has-triumphed-global-startup-battle-2015#!>

Lettiske børn deporteret til Sibirien fortælle deres historier i en virtuel udstilling

Et banebrydende online virtuelt museum - "Esi Pats" (Be Yourself) - åbnede en helt ny hjemmeside, der fortæller historier om børn deporteret til Sibirien via video, lyd og andre medier. Online udstillingen vil være tilgængelig på fem sprog - lettisk, engelsk, russisk, fransk og tysk - selv om kun den engelske og lettiske version er fuldt funktionsdygtige i dette øjeblik.

Besøg museets hjemmeside. www.esipats.lv

Latgale Culinary Heritage Centre vinder EU pris

Latgale Culinary Heritage Centre kom ud i toppen en konkurrence inden for Turisme og lokal gastronomi i Letland.

Som vinder, vil Latgale Culinary Heritage Centre kunne del- tage i arrangementer organiseret af Europa-Kommissionen. De fem bedste kandidater vil også få en kort video lavet om hver enkelt af dem, det gør det muligt for deltagerne at fremme deres seværdighed i både ind- og udland.

Latgale Culinary Heritage Center, blev oprettet på initiativ af Kraslava Tourism Information Centre de har et vellykket samarbejde med lokale forretningsfolk, udvikler gastronomi- ske turist ruter, og markedsfører det lokale køkken i Letland og i udlandet. Den fungerende direktør for Tourism Devel- opment Agency, Inese Širava, sagde, at Latgales kulinariske tradition har været i støt udvikling i de sidste mange år. Dette kan henføres til den stigende strøm af lokale turister og især udlændinge, der bestræber sig på at finde noget autentisk og unikt for et bestemt sted.

Det er dog ikke kun det traditionelle køkken, som tiltrækker sig op- mærksomhed hos turister og eksperter i udlandet. I en artikel udgi- vet af Huffington Post den 2. december, blev to af Letlands moderne restauranter - Valtera Restorans og Pavāru Restorans - lovprist.

Foto af Didzis Grods

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	tlf. 3871 1825 kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Jytte Nørgaard Helio Helleruplund Allé 4 2900 Hellerup Næstformand	tlf. 3962 2922 jytte@helio.dk
	Aase Lundbye Gustav Esmanns Allé 6 2860 Søborg Kasserer	mobil 2532 0470 aaselundbye@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 lis.hazel.nielsen@skolekom.dk
	Anita Vizina Nielsen Lyngborghave 32 2.TV 3460 Birkerød Næstformand	dk. tlf. 4031 4959 jvizinanielsen@webspeed.dk lettisk tlf. 371 29326966 anitaviz@inbox.lv
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Webmaster	tlf. 2016 0963 anda.zarane@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Bestyrelsesmedlem	mobil 4031 2345 nbendix@mail.dk
	Peter Fjerring Frederik VI's Allé 6, 1th 2000 Frederiksberg Bestyrelsesmedlem	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Anita Vogelius, anitensis@hotmail.com (suppleant)

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lis.hazel.nielsen@skolekom.dk). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet. Hos Fremad Rejser, Vesterbrogade 37, 1620 København V tlf.: 33 22 04 04, får medlemmer af Foreningen Danmark-Letland rabat på rejser til Letland.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Aase Lundbye.

Foreningens girokonto er: 07 736 54.

Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Årskontingent:

Enkeltpersoner	250 kr.
Husstande	350 kr.
Unge under 26 og pensionister	175 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø
Tlf. 3927 6000, Fax. 3927 6173,
embassy.denmark@mfa.gov.lv
Ambassadør: Kaspars Ozoliņš
Tredje Sekretær: Katrīne Ozoliņa
Ambassadør's Sekretær/ Konsulær assistent
Sandra Jurika
House Manager: Kaspars Judzis
Udenrigsministeriets hjemmeside:
www.mfa.gov.lv/dk/copenhagen

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia
Tlf. +371 6722 6210, Fax +371 6782 0234,
rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk/da
Ambassadør: Hans Brask
hanbra@um.dk
Konsul/Attaché:
+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3,
Rīga, LV-1423
Tlf./fax +371 728 99 94
Tlf./fax +371 728 82 21
mailto: dki@dki.lv
Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K
Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk
Webmaster: Anda Dyrland-Parbst
Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2016

15. marts 18-19:30 Den aktuelle situation i østersøregionen.
Oplæg ved Martin Lidegaard tidligere udenrigsminister.
Det Danske Kulturinstitut, Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal
Arrangør: Østersø-NGO-Netværk, DK
Tilmelding til mail@bs-ngo.dk
Efter foredraget er der kl. 19:30 årsmøde i Østersø-NGO-Netværket
21. marts "Lake Sonata" i Husets Biograf se side 9
5. april kl. 19 **Ordinær generalforsamling** i Foreningen Danmark-Letland i "Kulturhuset Kilden", Nygårds Plads 31, Brøndbyøster.
Bemærk! I forrige nummer af bladet var der skrevet mandag, men 5. april er en tirsdag, så det er **tirsdag d. 5.4**
Udstilling af lettisk vævet kunsthåndværk. Omtalt side 29.
i Filips Kirken.
på "Udsigten Roskilde bibliotek"
- marts måned
5. - 30. april
12. maj 19.30 "Dk's Ruslandspolitik i perspektiv"
Russisk Kulturcenter, Vester Voldgade 11, Kbh. V.
Debatmøde med Hans Mouritzen, seniorforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier.(DIIS).
arrangør: Dansk-Russisk Forening.

Fik du betalt kontingent for 2016?

50 brudepar blev fejret med en tur i luftballoner ved Daugavas bred i snevejr i Jekabpils her i februar.